

MEMENTO MORI

TERÉZIA ANDERLOVÁ, 4. SEMESTER

ATELIÉR TESAŘ–BARLA, ATOS
15127 ÚSTAV NAVRHOVÁNÍ I, STEMPEL
LS 2023

MEMENTO MORI

„remember that you [have to] die“

Toto zaužívané slovné spojenie má korene až v starovekom Ríme a do dnešnej doby nám pripomína pomínutelnosť ľudského života, jeho krehkosť a prechodnosť. Memento mori sa stalo dôležitým motívom aj v kresťanstve, kde sa jeho symbolika spája s náboženským a duchovným prejavom. Už stáročia sa nám teda snaží vysvetliť skutočnosť, že smrť je nevyhnutnou súčasťou ľudského života a ľudstvo by sa s ňou malo vedieť vyrovnávať. Pomáha nám zamerať sa na to, čo je skutočne dôležité, a vyhnúť sa zbytočnému strácaniu času a energie na povrchnosti. Preto by sme sa mali zamyslieť a preniesť význam Memento mori do pojatia dnešnej doby. Mali by sme odkrývať tajomstvá smrti, a tým pádom ju prijať ako prirodzenú súčasť života? Ako nájsť teda cestu a spôsob prekonania straty blízkeho človeka?

AKO DOSIAHNUŤ IDEU DUCHOVNOSTI A NADPOZEMSKOSTI V MODERNEJ POHREBNEJ ARCHITEKTÚRE?

S každým narodeným životom ďalší život odchádza, čím sa udržiava dokonalá rovnováha existencie. Táto filozofia zostáva základom mnohých zvykov a tradícií, a ktorá nám stáročia hovorí, že život predstavuje oslavu a smrť smútok. Ľudia si od prapočiatkov chceli uctiť svojich predkov, čo malo za dôsledok vytváranie zhmotnených spomienok v podobe náhrobkov, umeleckých diel či dokonca monumentálnych stavieb.

Pohrebná architektúra je už dlho kľúčovým aspektom ľudskej spirituality a poskytuje spôsob, ako si uctiť mŕtvych a nadviazať spojenie s posmrtným životom. Je ťažké definitívne vyhlásiť či sa v dnešnej dobe toto naše zmýšľanie o pohrebnej architektúre mení, pretože rôzne kultúry a náboženstvá môžu mať svoje postoje k smrti a tradície týkajúce sa pohrebných rituálov. V niektorých prípadoch však môže byť pravda, že modernej pohrebnej architektúre chýba časť symboliky a spirituality, ktoré boli bežnejšie prítomné v minulých obdobiach. Práve v našich končinách sa v niektorých prípadoch stáva, že úžitkovosť pohrebných stavieb prevažuje nad ich duchovný význam a venuje sa mu len malá pozornosť.

Prečo je teda tak dôležité, aby sme vnímali duchovno, aj keď sa my sami nemusíme hlásiť ku žiadnej viere? Práve pri spomenutí si na tému smrti nejedného z nás zamrazí. Na druhej strane prítomnosť nadpozemskosti môže poskytnúť zdroj sily v ťažkých časoch pri nežiaducej traume či strate človeka. Spiritualita naviac vyvoláva pocit medziľudskej spolupatričnosti a vnútorného spojenia, ktoré nám pomáha prekonávať obdobia osamelosti a trúchlenia. Symbolizmus sa nám pokúša hmotne odzrkadľovať podstaty vyššieho zmyslu života, ktoré sa nedajú racionálne popísať, pričom vytvára spojenie medzi fyzickou a duchovnou sférou. Aby sa do pohrebnej architektúry vrátil život a duchovnosť, mali by sme prehodnotiť práve podstatu pohrebnej architektúry.

Najlogickejším spôsobom je zamerať sa na kultúrny a náboženský význam rôznych národností a oblastí. Každá kultúra a náboženstvo majú svoje vlastné jedinečné tradície a praktiky týkajúce sa smrti a pohrebu, ktoré možno začleniť do navrhovaných prvkov. V prípade kresťanského cintorína môžeme zahrnúť kaplnku alebo svätyňu, zatiaľ čo budhistický cintorín môže obsahovať meditačnú záhradu. Náboženské symboly dokážeme zakomponovať nielen do samotných

stavieb, ale aj do dizajnu náhrobných kameňov, pomníkov, malieb či dokonca do prvkov krajinárskej architektúry. Hoci sa nemusí miesto posledného odpočinku špecificky hlásiť k náboženskému alebo duchovnému presvedčeniu, existujú univerzálne témy, ktoré taktiež môžeme začleniť do tohto architektonického návrhu. Napríklad symboly znovuzrodenia alebo obnovy, ako východ a západ slnka či súvislý vodný tok môžu predstavovať kolobeh života a smrti.

Okrem začlenenia kultúrnych a duchovných prvkov do dizajnu je tiež dôležité vytvoriť priestory, ktoré podporujú komunitu a spojenie. Pohrebná architektúra môže slúžiť ako miesto stretávania sa rodín a komunít, aby si spolu dokázali uctiť svojich blízkych, čím sa podporuje pocit jednoty a podpory v časoch smútku a straty.

Nadväzujúcim spôsobom ako spirituálne pozdvihnúť smútočnú architektúru je samotná príroda a prvky životného prostredia. S urbanistickým rozvojom veľkomiest ľudí čoraz viac láka život v prostredí mimo mestského ruchu a smogu. Vyhľadávajú prítomnosť prírodného prostredia, ktoré im sprostredkúva vnútornú pohodu a pokoj. Práve prírodnými a harmonickými prvkami v smútočnej architektúre môžeme odvrátiť pochmúrnú atmosféru a pomôcť trúchliacim prekonať stratu blízkeho človeka. Začlenenie stromov, kvetov a vodných prvkov do dizajnu cintorína, môže vytvoriť pokojné prostredie, ktoré podporuje duševné zdravie a potláča stres. Rastlinami dokážeme dokonca vytvoriť a definovať rôzne zákutia, či naopak ich rozvrhnutím zviditeľniť kľúčové duchovné prvky. Prírodné materiály ako kameň, drevo a zemina môžu byť použité v samotnej architektúre, kde hladko splynú s okolitou krajinou.

Farba hrá v symbolike veľmi dôležitú úlohu. Kultúry a náboženstvá spájajú rôzne farby so špecifickým významom, ako je červená pre vášeň a vitalitu alebo čierna pre tajomnosť a smútok. Môže sa však stať, že farby majú v rozličných kultúrach rôzne významy. Napríklad taká biela farba môže v našich končinách znázorňovať čistotu a nevinnosť, na druhej strane je však táto farba vo východných kultúrach spojená so smútkom a smrťou. V Indii je taktiež táto farba nosená vdovami. Použitie farieb by malo byť teda vopred dobre premyslené, pretože v pohrebnej architektúre môže sprostredkovať správy o povahe zosnulého alebo o jeho duchovnom presvedčení.

Tvar v detailoch či skrytý v štruktúre samotného miesta v človeku

podvedome vyvoláva pocit nadpozemskosti. Už v starovekom Egypte boli pyramídy stavané v tvare ihlana, čo vo svojej podstate znázorňovalo vzostup do posmrtného života. Zosnulým sa navyše darovali rôzne cenné predmety, aby im uľahčili cestu, ktorú museli po smrti absolvovať. V prípade mauzóleí ich kruhový pôdorys znázorňoval cyklickosť a prepojenie života so smrťou. Tvary v architektúre môžu mať aj náboženský podtón ako trojuholník – znak svätej trojice, kríž – znak ukrižovania Ježiša Krista, a mnoho ďalších...

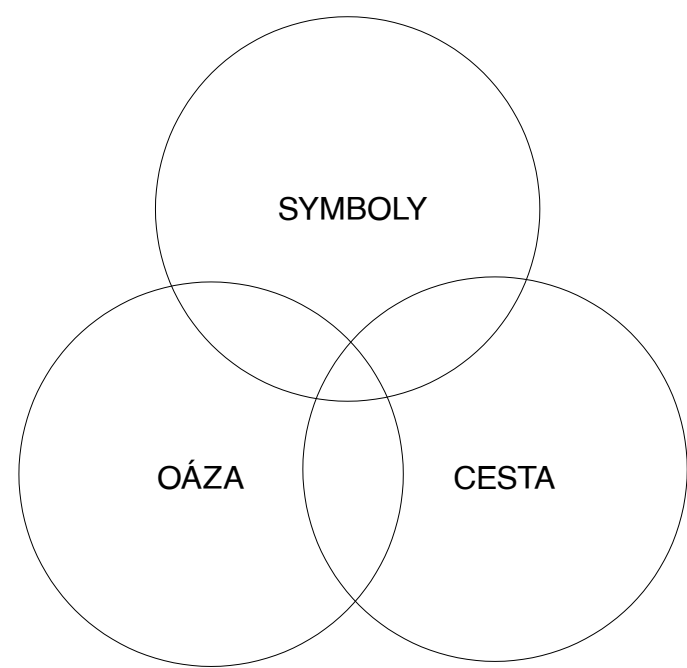
Výtvarné umenie, v podobe maliarstva a sochárstva dokáže v správnom prevedení priniesť zmysluplný odkaz, ktorý v človeku vzbudí určitý emočný zážitok. Každý z nás vidí v umeleckých dielach niečo iné, preto si každý z nás z vizuálneho vnemu odvodí iný význam. Aj keď sa v dnešnej dobe nevyskytuje umenie v takej monumentalite a prezdobenosti ako v minulosti, stále môže byť jeho vplyv zachovaný.

Najlepším riešením problému navrátenia spirituality do pohrebnej architektúry si teda vyžaduje stratégiu, pri ktorej by bolo ideálne využitie viacerých vymenovaných prvkov. Uctiť si zosnulých, poskytnúť trúchliacemu útechu a pohodlie teda dokážeme zabezpečiť budovaním zmysluplného, krásneho a harmonického prostredia.

stavieb, ale aj do dizajnu náhrobných kameňov, pomníkov, malieb či dokonca do prvkov krajinárskej architektúry. Hoci sa nemusí miesto posledného odpočinku špecificky hlásiť k náboženskému alebo duchovnému presvedčeniu, existujú univerzálne témy, ktoré taktiež môžeme začleniť do tohto architektonického návrhu. Napríklad symboly znovuzrodenia alebo obnovy, ako východ a západ slnka či súvislý vodný tok môžu predstavovať kolobeh života a smrti.

Okrem začlenenia kultúrnych a duchovných prvkov do dizajnu je tiež dôležité vytvoriť priestory, ktoré podporujú komunitu a spojenie. Pohrebná architektúra môže slúžiť ako miesto stretávania sa rodín a komunit, aby si spolu dokázali uctiť svojich blízkych, čím sa podporuje pocit jednoty a podpory v časoch smútku a straty.

KONCEPT

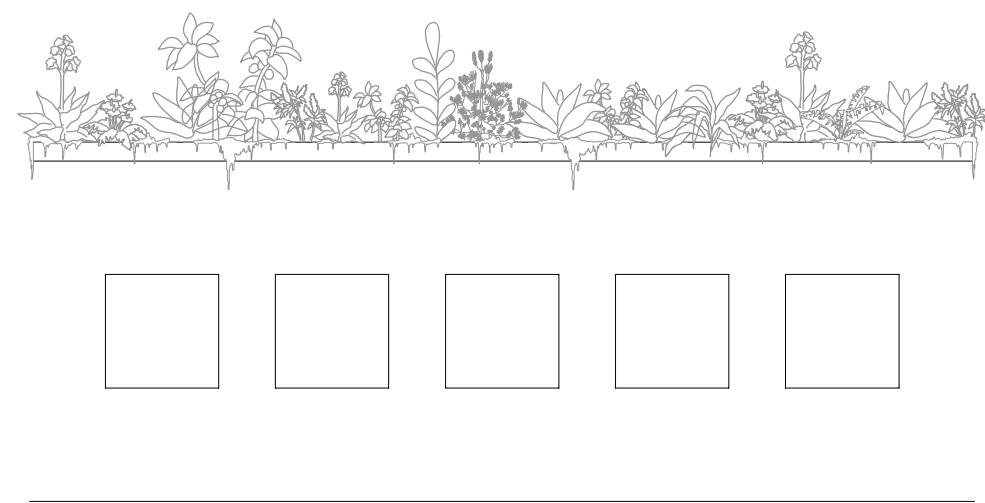

KONCEPT- 3 PRINCÍPY- 1 ODKAZ
SYMBOLY, ako spojenie sa s nadpozemským svetom, svetom vnútorným, svetom pokory a úcty. Tajomstvo, ktoré sa kúsok po kúsku odkýva a zanecháva po sebe jedinečný význam.
OÁZA, ako poetická zem, múrmi odstrihnutá od ruchu ľudskej civilizácie. Miesto, kde zastavil sa čas, kde všetci žijú v harmónii.
CESTA, ako prechádzka cez lúky a lesy, krok za krokom sprevádzaná šeptom tichých príbehov. Skrútené chodníčky vedúce k ceste objavovania seba samého, sveta okolo nás, sveta zosnulých.

REZ KOLUMBÁRIOM

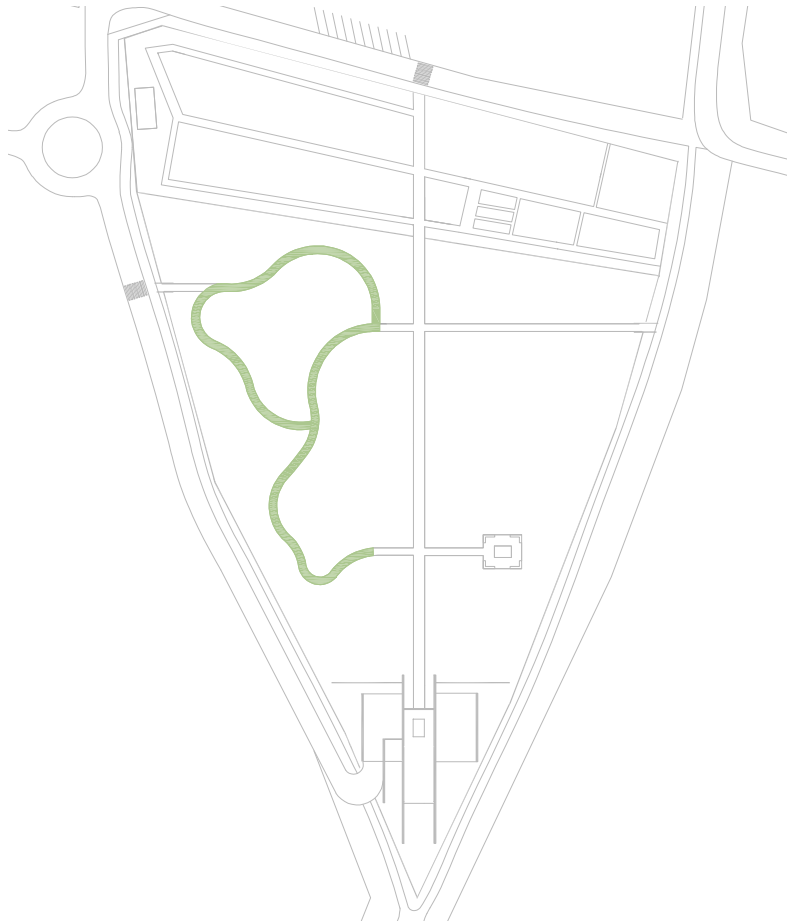
M 1:80

POHĽAD NA KOLUMBÁRIUM

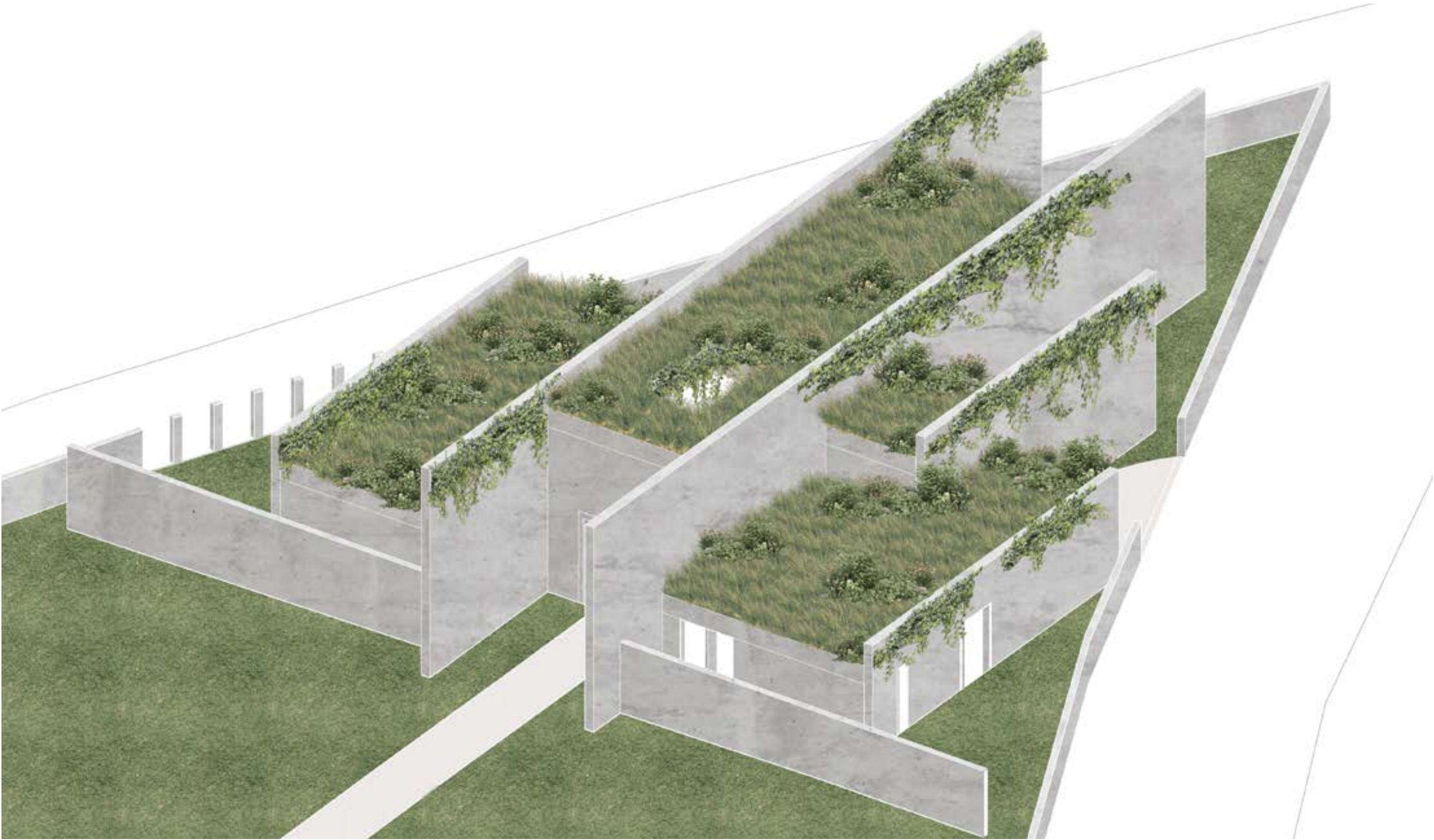
M 1:20

936 urnových miest

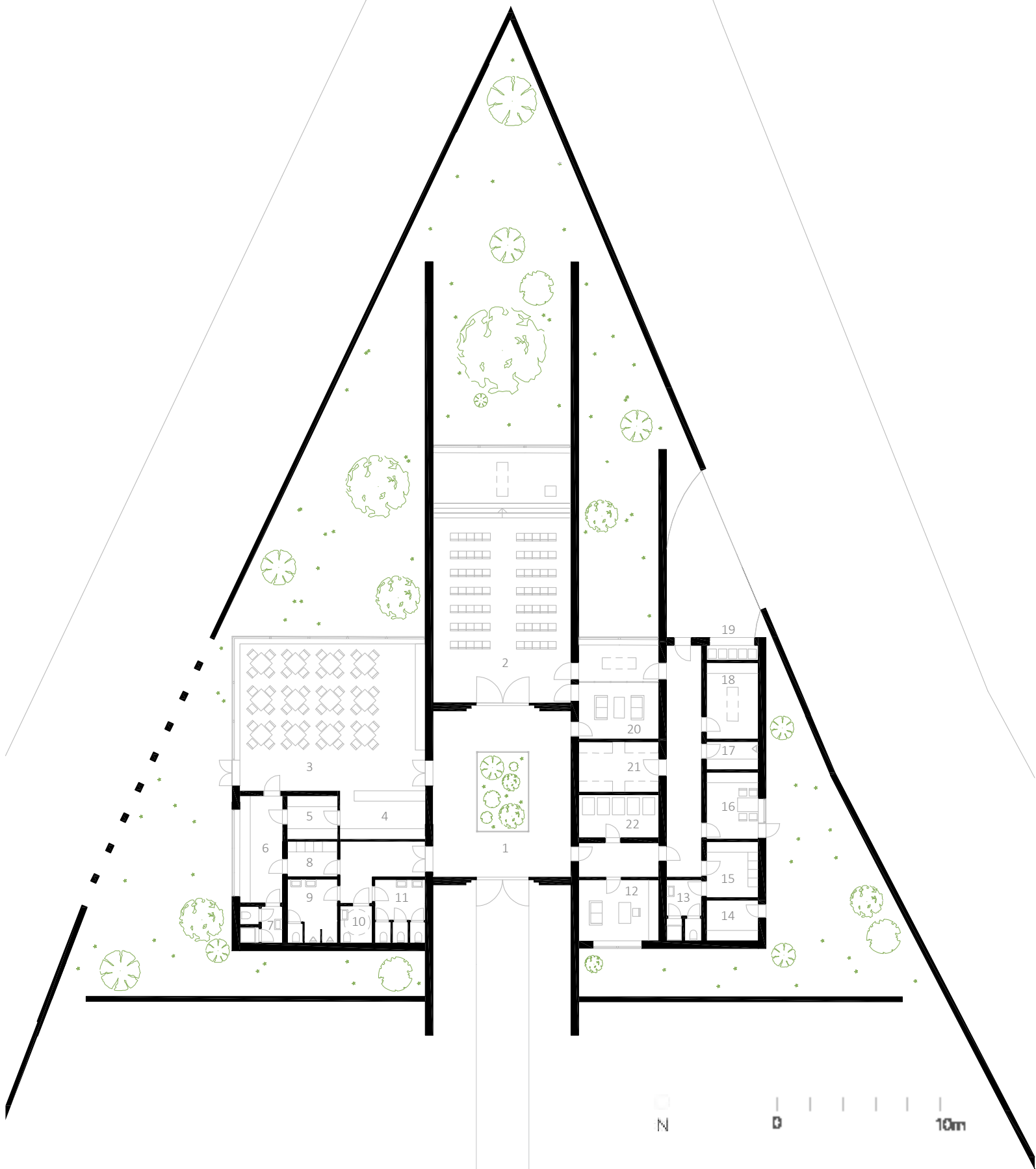

- 1 foyer
- 2 smutočná sieň
- 3 kar
- 4 bar
- 5 sklad
- 6 cateringová miestnosť
- 7 hygienické zázemie pre catering
- 8 šatňa pre catering
- 9 WC muži
- 10 bezbariérové WC
- 11 WC ženy
- 12 kancelária
- 13 hygienické zázemie pre zamestnancov
- 14 sklad pre náčinie na údržbu cintorína
- 15 šatňa pre zamestnancov
- 16 kuchynka
- 17 upratovacia miestnosť
- 18 prípravovňa
- 19 odpadová miestnosť
- 20 miestnosť pre rodinu
- 21 chladiareň
- 22 sklad urien

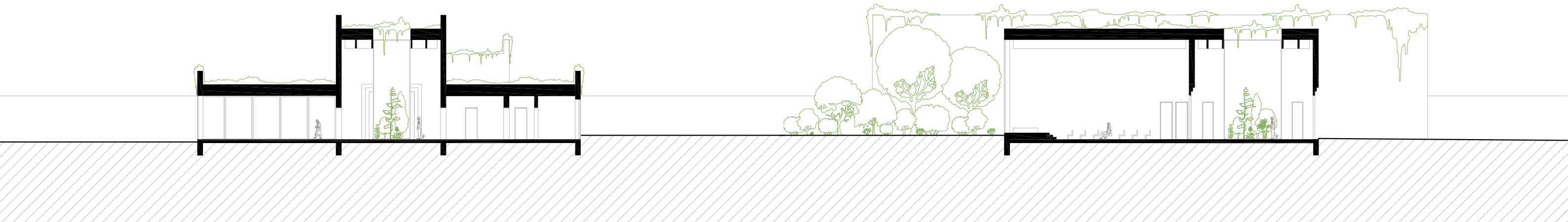

REZ PRIEČNY

M 1:300

REZ POZDĹŽNY

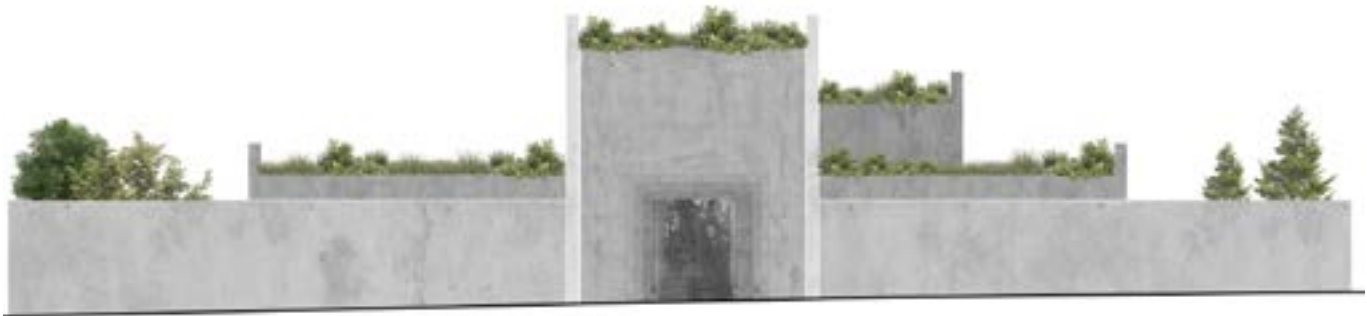
M 1:300

0 10m

POHLAD SEVER

M 1:300

POHLAD JUH

M 1:300

POHLED VÝCHOD

M 1:300

POHLED ZÁPAD

M 1:300

AUTORSKÁ SPRÁVA

Smutočná sieň sa nachádza na rozšírenej časti Hornopočernického cintorína. Nové územie je obohatené o 936 urnových miest, zapustených do vyvýšeného terénu. Ten sa postupným sklonom navracia do pôvodnej výšky, a tým pádom zanecháva pôvodnú nedotknutú flóru. Smerom z kolumbárií si návštevník dokáže odpočinúť na malom námestíčku, obkoleseným okolitými stromami, vytvárajúcimi pokojnú a intímnu atmosféru.

Samotná smutočná sieň je založená na vertikálnych nosných stenách, ktoré sa predlžujú do exteriéru a tak vytvárajú priehľady do „uzavretých“ priestranstiev plných divokej zelene. Horizontálne steny pred smutočnou sieňou vytvárajú malé záhradky a oddeľujú územie smutočnej siene od územia rozšíreného cintorína. Ako materiál je použitý jednoduchý monolitický betón, ktorý podporuje čistotu objektu a zanecháva dôraz na okolitú zeleň či popínavé rastliny tiahnuce sa po fasádach.

Po vstupe do budovy sa ocitnete vo vstupnom foyer, ktorého hlavným prvkom je stredový sklenený kváder s otvoreným strešným otvorom. Princípom slúži ako skleník pre bujnú zeleň a zároveň zakrýva priamy priehľad do smutočnej siene. Foyer slúži ako centrum a stretávací bod, z ktorého vedú cesty do rôznych častí budovy.

Po ose od vstupu, cez foyer sa nachádza samotná smutočná sieň. Orientovaná do zeleného priehľadu sa zdá, ako keby sa zosnulý v rakve spájal s prírodou. Na sedenie sú použité ľahké drevené lavice, dopĺňajúce prírodnosť a spiritualitu celej myšlienky budovy. Reštaurácia je dostatočne priestanná a osvetlená z dvoch svetových strán s možnosťou exteriérového karu počas letných mesiacov. V týchto miestach je prerušený múr obkolesujúci cintorín a nahradený je monolitickými betónovými stĺpmi zabezpečujúcimi priehľady na okolité polia. Po obrade tak ľudia postupne nadväzujú spiatočný kontakt s realitou.

Na druhej strane foyer sa nachádza zamestnanecká časť budovy. Zákazníkovy je prístupná kancelária (tu si môže prísť objednať pohreb alebo sa prípadne informovať) a sklad ukážkových urien. Chodbou sa oddeľuje priestranstvo, kde sa manipuluje s nebožtíkom. Po príchode pohrebného auta sa rakva presúva do chladiarne, ďalej do prípravovne a do miestnosti pre rodinu. Tu je rakva oddelená sklenenou stenou, aj v tomto prípade späť s prírodou priehľadom do okolitej zelene. Nakoniec pokračuje na samotný obrad, kde sa so zosnulým môžu rozlúčiť všetci hostia.

MEMENTO MORI

Vedúci práce

doc. Ing. arch. Jan Jakub Tesař, Ph.D.

Ing. arch. Matěj Barla

Konzultanti

Prevádzka funerálnych stavieb: Mgr. Tomáš Kotrlý (MMR ČR)

Esej: Mgr. Vladan Klement, Ph.D.

Krajinársky architekt: Ing. arch. Vojtěch Hybler

BIM: Ing. Ivana Vinšová

Host' ateliéru: Ing. arch. Radek Šíma

Ateliér Tesař–Barla

15127 Ústav navrhování I

Vedúci ústavu: prof. Ing. arch. Ján Stempel

Fakulty architektury

České vysoké učení technické v Praze

letný semester 2023

